

Някляеў Уладзімір

Вы-

на-

ход-

цы

в я т р о ў

Кніга лірыкі

Мінск “Мастацкая літаратура” 1979

Станцыя выратавання

вершы

***

Людміле

Уступаю ў пару лістапада.
Дай руку.
Аціхае зялёная музыка звадаў,
Пад якую скакаў я,
Як цэп на таку.

Прадчуваннямі сэрца зайшлося.
Падрыхтоўваю споведзь лясам.
Вось збылося...
Што збылося — не ведаю сам.

Выпраўляе нас лета,
Выпраўляе — назад не чакае...

Ведай, любая, ведай:
Немінуча кахаю.

Дай руку, хай спаткаюцца
Акіяны пяшчоты і млосці...
Маладосць прадаўжаецца
Успамінамі аб маладосці.

Гэтай сумнай высновы
У наступныя дні
не бяры.
Недзе ценъ мой сасновы
Шчэ шуміць у бары.
Недзе твой, тапаліны,

Атуляе чаромху і бэз...
Можна жыць з успамінамі.
Можна без.

Ранак наш — верагоднасць...
Непазбыўна планету цяжарыць
Непарыўная роднасць
Пладоў і пажараў.

Ты абрана прыродай,
Яна табе права дае
Таямніцай валодаць —
І не знаць пра яе.

Спачуваць?..
Ці зайдзросціць?..
Твайго болю збаўлення
Не ўспомню!
Маладзік маладосці
Акругляеца ў поўню.

І прыходзіць гадзіна
Не збіраць і раскідаць камені,
А прад любай, адзінай
Стаяць на каленях.

Праз яе парадніцца
З кожным дрэвам. вадою. травою...
Дай руку,
Дай мне зноўку з'явіцца ўратаваным табою...

***

Сцішэла.
З велічных вышынь
Сышлі хмарыны снегавыя.
Што мы з табою?.. Як ні кінь —
Дзве лініі берагавыя.

Над стромамі ракі ў снягах
Здаецца: берагі самкнёны.
Нашто ж (для самаабароны?)
Лязо расколінкі ў вачах?

О лістабой! Грымі трубой!
Не дай на свет зірнуць цвяроза.
Сцішэ — і чуваць пагроза
Жаданай еднасці людской...

Я зводаў, шлях прайшоўшы свой
Расчараванняў цёмнай пушчай:
Дабро — абняць рукой сляпой,
Бяды — караць рукой відушчай.

І я люляю на плячы
Твае далоні дарагія,
Каб хоць на нач (маўчы... маўчы...)
Лязо расколінкі (маўчы...)
Упала кладачкай (маўчы...)
На лініі берагавыя.

Станцыя выратавання

1

Ляцяць аблокі ў вырай тайны.
Бары над Нёманам маўчаць.
На станцыі выратавання
Матросы спяць.

Матросы спяць магутна, весела;
На сон
прыняўшы на траіх,—
Матросы спяць, як ходзяць з песнямі
У страі.

Матросы спяць. Ім сны не сняцца.
Не пераплыць праз Нёман снам.
І калі трэба ратавацца —
Ратуйся сам.

2

Гісторый
вострых і салоненъкіх
Здаралася ў жыцці нямала...
Было: хапаўся за саломінку —
Трымала.

...На плёсах лёс гу.тjaе з ломікам.
Матросы спяць і сноў не бачаць.
І круціцца ў віры саломінка

Маёй удачы.

3

Як рукі нашыя сашчэплены!
Нібы замкі.
Салодка адчуваю
шчэлепы
І плаўнікі.

Ад усяго і ўсіх свабодныя,
Імкліва, коса
Плыўём, на сон ракі падобныя,
У сны матросаў.

Нас хвалі выкінуць на ранні,
Як рыб, па бераг...

На станцыі выратавання
Не рыпнуць дзвёры.

***

Аднавяскоўцы мае.
Аднавякоўцы мае.

Сёлета ніва ўрадзіла.
З чаркаю бацька ўстасе.
Вечар... Сузор'і... Радзіма...
Аднавяскоўцы мае.

Бохан чарнене прыгаркам.
Голад чарнене нічым.
Вып'ем паднятую чарку,
Пусцім па кругу цыгарку
І памаўчым.

Цесна ў бацькоўскае хаце.
Ды ў цеснаце — не ў бядзе.
— Суньцесься, дзядзька Ігнаце!
Цётка Данута ідзе.

Лава дугою прагнута.

Чар-
кі
ляцяць са стала.
- Мо заспываеш, Данута?..

І павяла, павяла...

«Ой аддалі маладую
На чужую старану...
Ой, бяду я адбядую,

Ой, зіму я адзімую,
Ой, жыццё я аджыву...»

— Сумна спываеце, бабы.
Дзс там гармонік? А ну!..
Бабы ўспрацівяцца слаба:
— Зноў мужыкі пра вайну...

Сыплецца позняя квецень.
Позна гармонік пяе.
Песні...

Жыццё...
Ліхалецце...
Аднавякоўцы мае.

Аблачынка

Дзесьці ў Крэве, на высокіх могілках,
У буянні руты і гарквы,
У зямлі змаганай, ды не зможанай,
Дзед з бабуляй — тварам да царквы.

Іх жыщё падманамі і звадамі
Праплыло, як месяц па вадзе.
І ляжаць Іван з Алімпіядо...
Дзе іх душы? Невядома дзе.

У хмурынках тых вунь?.. У тумане?..
На губе крывінку прыкушу...
Як твая душа, мой дзед Іване?
Ці знайшла Алімпіну душу?

Не збалела, крылы не намуліла
Над царквой маўкліваю кружышъ?..

Вымытай хусцінкаю бабулінай
Аблачынка сохне на крыжы.

***

Туды адгэтуль не дабрацца.
О г д э н Н э ш

Загаманілі, загрукалі колы
Спадам трывожным...
Што замаркоціўся, што невясёлы,
Мой спадарожнік?

Як пакідаеш, каго пакідаеш,
Сябра, дзяўчыну?
Суму свайго не дазваляеш
Ведаць прычыну.

Мусіць, абодвум нам сёння не трэба
Слёзны спагады.
Кружышъ за вокнамі нізкае неба
Колеру зрады.

Рвецца цягнік з-пад яго, падмінае
Вёрсты за вёрстамі.
Там праяснее... Там нас чакае
Добрае. Простае.

Толькі вось памяці шлях — адваротны,
Даўняя справа.
Гэтак паўзе скатаваны, гаротны
Трус да удава.

Гэтак забойцу да месца злачынства

Цягне няўмольна...

Мой спадарожнік! Наперадзе чыста!
Светла! Прывольна!

Мой спадарожнік, мы не галернікі,
Не прыкаваны!
Нашы надзеі, нашы амерыкі
Не адкрываны.

Будзе жыщё з карагодам і танцамі,
З песнямі ў згодзе!..
Гэта яшчэ не апошняя станцыя,
Што ж ты выходзіш?!

Што ты ў акенца зачыненай касы
Ціснеш рублёўку?..
Бліснуў сустрэчны, як з-пад абцаса
Падкоўка.

Туга хіснуў на слупах правады
Вецер імклівы...
Нехта спяшаецца, рвецца туды,
Адкуль уцяклі мы...

***

Бывае боль гаючы,
Як траў карані...
Крані мяне балюча,
Пякуча крані.

Пра лёс гадаць
не трэба,
Чаму збывацца — збыцца...
Крані мяне, як неба
Кранае бліскавіца.

Дарую ўсё, удзячны,
Што ноччу балявой
Згарэў я —
і гарачы
Хоць попел мой.

Намаганне

Прабіцца раптам з цемры да святла, -
Як матылю да лямпы, як вадзіцы
Прабіцца з-пад камлёў і стаць крыніцай,
Што нёманскім вытокам кроў дала,

Прабіцца, як травінцы скрэзъ каменне,
Як караням да сокаў скрэзъ жарству, -
Ад несвядомасці
Да разумення
І выдыхнуць шчаслівае:
«Жыву!»

Вынаходцы вятроў

Рыгору Барадуліну
Вынаходцы вястроў!
Міжсусветныя стаеры!
Вы на гонцы вякоў
На які век паставілі?

Калі вам — або мне —
У кнігарні ці ў булачнай
Хцівы смоўж шаптане:
«Стай на будучы...», -

Да спакусных высноў
Не скраніцесь душамі.
Вынаходцам вястроў
І ў сучасным не душна.

Душна тым, хто як цень
Быць пры Сонцах прыручены.

Кожны ветравы дзень —
Ваша будучае.

Покуль раю рабы
Мрояць светлыя далі,
Цяжка гніце гарбы,
Каб вятры не змаўкалі.

Сола на саксафоне

Отта Наважылаву

Гаворыць сябар мой:

— Разбагацею

І саксафон куплю, і буду граць
У рэстаране.

Ты сабе таксама

Купі тады якую-небудзь дудку,
Ці бубен, ці гармонік —
І прыходзь.

Мы будзем граць для выпівох вясёлых,
Якім пляваць на тое, як мы граем
І што мы граем, і таму ўвесь вечар
Мы зможем граць не ім, а для сябе,
І гэта іх ніколькі не пакрыўдзіць...

Так ён гаворыць мне, мой добры сябар,
І я ўжо бачу сябра з саксафонам,
Падобным на слановы белы бівень, -
Нібыта ён ляціць на дыску цырка,
Дзе крыкне дрэсіроўшчык:

«Гоп-ля-ля!» —

І сумны слон уздыме ўверх свой хобат,
Падобны на прырослы саксафон,
І весела ў яго затрубіць
Песню:

«Граў на трубе у цырку сумны слон,
А ён хацеў бы граць на саксафоне,
Ён і сягоння той жа бачыў сон,
Нібы нарэштце граў на саксафоне.

Ды крыкнуў дрэсіроўшчык: гоп-ля-ля!
І слон трубою весела зайшоўся.

Была труба заўсёды — гоп-ля-ля! —
А саксафон ні разу не знайшоўся.
І пад аплодысменты сумны слон
І прысядаў, і кленчыў у паклоне,
І хіба хто падумаць мог, што ён
Хацеў бы граць на саксафоне...»

— Дык што,— пытае сябар,— купіш дудку?
І я ківаю галавой: куплю...

Я ведаю, што заўтра зноў мой сябар
Пацягне, быццам вол, сваю работу,
А сёння
Хай гарыць яна агнём...
Бо сёння мы сустрэліся, каб выпіць
Віна кілішак і крыху памарыць:
Ён купіць саксафон, а я дуду —
І будзем разам граць у рэстаране.

***

Залатая зала тая
Залачае папацёмку,
Як скарбонка залатая,
Поўная тваіх пярсцёнкаў.

Ты на сцэне — б'юць у ладкі,
І кідаюць кветкі з ложаў,
І між намі змыты кладкі,
Спалены масточкі...

Божа!
Колькі згублена скарбонак,
Колькі кветак не пасяна!
І адзіны твой пярсцёнак
Падае на дно басейна...

Шчэ журбець табе аб страchanым.
А пакуль ка мне, на пальчиках,
Ты ідзеш, дзіця русалчына,
Ад людзей — адзін купальнічак.

Горад

1

Сумую па табе, мой горад.
Як ні напоўнена душа
Палёў прасторам, шумам лесу
І плёскатам крыніц і рэчак,—
Сумую па табе, каменным.

Гады глыбеюць. Не злучыць
Карэнні з вершалінай стромай,
Якую толькі ледзь хістae
Вяртанняў нашых ніzkі вецер.

2

Пагоркамі, дзе грае рэха,
Працяглым звонам касавіцы
Працуе ліпень... На вазах
Плывуць зялёныя аблокі.

З дарогі падыму травінку —
І загарчыць на вуснах лета,
І пошук страchanага часу
Патрэбным здасца і дарэмным.

Дзяўчо на возе засмяеца
І кіне недаспелы яблык,
Які ўпадзе, як узарвецца,
У босы след майго маленства,
У пыл гарачай каляіны.

3

У горад мой, да сцен каменных,
Вяртаюся з палёў і рэчак,
Святлее ўсход паловай сонца,
Мінулым і наступным днём,

I час, які не захаваць,
Не зберагчы ў сабе навечна,
Сухой травінкай касавіцы
Шапоча пад чаравіком.

Паўднёвая Поўнач

А ў час гэты зоркавы
Дарогай спатканняў
бязлітасна позніх
Прайшла, затуманіла зрок мой
Паўднёвая Поўнач.

З ранніх вершаў

У асцярогу хутацца.
Лаяцца сыта.
О, забароненай хуткасці
Смак пазабыты!

Навошта, нібыта ў сподачку
Рыбка пад марынадам,
Ты прыплываеш з Поўначы?
Страунік мой радаваць?

Курортны гаstryтык
Пад гэту закуску
кіліх налівае
Не поўны.
Вясёлы і спрытны —
Я спёкся...

Разыдземся,
Поўнач!

Усе твае белыя гамы
Я граю на памяць!
Што ж горача, як пад нагамі

Тарфянікі паляць...

Гуляю на Поўдні,—
А ў небе, як краб у палонцы,
Высушвае промні
Тваё зледзяnelае сонца,

I поўня
на воблака ўскрайку
Свяtleе над ночы мазутам
Так, быццам
уnoch гэту ўкраўся
Твой, Поўнач, лазутчык.

Між намі прастора,
Якой на краіну хапае.
А цёплае Чорнае мора
Раптоўна сцюдзёнай запеніцца хваляй.

А сыдуцца хмары —
I градзіны скачуць на пляжах.
Якую ахвяру
Яшчэ патрабуеш,
не скажаш?

Прынцэса ў карунках,
Злічы мае страты і згубы,
Твае пацалункі
Навек апалілі мне губы.

Кахала сурова,

А сэрца забрала
палову.

Ці так ганарова,
Што я твой палонны?

Разыдземся, Поўнач!
Туга невыносная поўніць.
Што трэба мне помніць —
Я помню:

...На спідометры стрэлка гакала,
Калі з поўнай калодай тузоў
Я ляцеў у расхрыстаным "газіку"
Не кранаючы тармазоў...

Аюдаг

Нашто халодныя сумненні?
Я веру: быў тут грозны храм...
П у ш к і н

На плячы тваім воблакі плачуць,
Аюдаг, святая гара...
Грымне гром — гэта таўры, няйначай,
Ля ахвярнага кружаць кастра,
Б'юць у бубны, вятрамі напятыя...

Ні кала тут цяпер, ні двара.
Што хаваеш, дзікунства ці антыку,
Аюдаг, святая гара?..

Адкажы мне:
Твая таямніца
Па Таўрыдзе, ад сонца рабой,
Праляціць залатой калясніцай,
Пракульгае разбітай арбой?

Адкажы:
Штартмавыя напевы,
Што страсалі абвалы ў гарах,
Неслі прах са свяцілішча Дзевы
Ці шаманскаага котлішча прах?
Адкажы мне...

Ніводнага водгуку.
Б'е сумненняў халодны прыбой.
І праносіцца прывід у воблаках —
З кучараю галавой.

Перавал

Стрэч бясхмарных не зычу.
Пахілю галаву —
І бядою паклічу,
І слязой пазаву.
Сярод прорваў і скал
За вялікую плату
Я набыў перавал,
Дзе не сорамна плакаць.
Падымайся сюды
Слухаць клёкат арліны,
Паглядзець, як гады
Застываюць лавінай.
Ад няпэўнага покладу
Млосных жаданняў
Падымайся на покліч
Вышыні і кахання.
Падымайся пад хмары,
Што грамамі равуць.
Не жалобнай ахвярай,
А паплечніцай будзь.
Над абрывам адчаю,
Над безданню болю
Я цябе прысвячаю
Палёту і бою,
Каб да рэшты спазнаць,
Што я страчваў памалу...
Перавал адстаяць.
Не сысці з перавалу.

Галубіная пошта

Блакіт галубіных палётаў.
Сінеча настыглай вады.
Адчынены ў восень вароты.
Засыпаны ў лета сляды.

Іржышчам, па колішнім жыще,
Бяжыць басанож дзетвара...
І ўсё-ткі: хто знае — скажыще,
Якая ў сусвеце пара?

Скажыще: куды і навошта —
Над пожняй, над полем пустым
Гадоў галубіная пошта
Нясе расцярэблены дым?..

Мост Шандара Пецёфі

Паэт не той, хто вершы піша, не.
Каб так было — усе былі б паэты.
Паэт сябе стварае, як камета
След самагубны,—
Самагубнасць гэта
Сапраўднага паэта
Не міне.

Яна адна правы яму дае
Сумленнем быць і праўдаю народа.
Паэт не той, хто апяе свабоду,
А той, хто ў бітве згіне за яе.
З такою долаяй ці пашчасціць мне?..
Вадой маўклівай, часам замучонай,
Плыве Дунай — і раптам уздыхне
То хваляю зялёной, то чырвонай.
Яго дыханне запаўняе Пешт
І заціхае ў вузкіх вулках Буды...
Не страшна думаць мне, што ў рэшце рэшт
Заціхну я...

закончуся...
не буду...

Што не бясконцы дзён маіх сувой?
Мне страшна не счакаць хвіліну тую,
Калі, сарваўшы ў сечы голас свой,
Паэты шчодра плацяць —
Галавой —
За слова, што нічога не каштуе!
Мне гэткай платы будзе не шкада,
Хай толькі лёс прыняць яе захоча...

Пецёфі мост пагрозліва ракоча.
Цямней заnoch дунайская вада.

Скрыпка Маціуша

Іграй нам, Маціуш, іграй.
Не так, як заплацілі грошы,
А так, як ветрам ліст палошка,
Шпачыных спеваў поўны, гай,

Над качарэжкамі галоў,
Над гаманой коснаязыкай —
Не трэба нам вялікіх слоў,
Даволі музыкі вялікай.

Іграй нам, Маціуш, іграй!
Не стане музыка таварам,
Пакуль па чардах у мадзъяраў
У чарках холадна мядзьвяных
Бурштынава бруіць такай.

Паўней жа чаркі налівай!
Іграй нам, Маціуш, іграй.

Хай твая скрыпка —
часу ўзбоч -
Вядзьмуе
дамаю піковаю...
Са мной такая чарнабровая,
Што пада мной святлее noch.

Як абдымае — не пытай.
Іграй нам, Маціуш, іграй.

Не замірай
на тонкай той,
Шчымлівай той,
дзе слёзы просяцца.
Такая ў свеце безгалосіца —
Лепш пакаранне нематой.

Ты нематою не карай,
Ігран нам, Маціуш, іграй.

Ну хто
грашыма шапацець!
Панакуплялі за валюту
Святых, што пазіраюць лята,
Крыжоў пазелянелых медзь.

Цяпер і музыку купіць
Прыйшлі на рэшту —
ды музыка
Ад струн не адрывae смыка,
Не купіш тое, што гучыць!

Не хопіць золата на рай.
Іграй нам, Маціуш, іграй.

Іграй нам —
рукі чарнабровай
Па шчоках рэкамі цякуць,
Іграй —
прасторам чабаровым
Праз дым і чад я змог дыхнуць.

Ужо ўва мне ўвесь свет шырокі,
Рык горада, мальба сяла...

Пайшла Еўропа
рукі ў бокі,
У скокі Азія пайшла!

Хто зможа паяднаць людзей,
Даць веру ім і даць надзею?..

Іграй,
Іграй жа, чарадзей,
Дай божа сілы чарадзею!

Хай не змаўкае скрыпкі спеў
Да той хвіліны прасвялення,
Калі здаецца: ты паспеў
На душ людскіх перасяленне,

Калі нябёсы, як званы,
Гудуць святочна, і,
зні-
ка-
ю-
чы,

Ты абдымаете шар зямны,
Мадзьяркі плечы абдымаюты...

Перачытваючы Багдановіча

Ведаю тое, што ведаў:
Вынішчу памяці сад —
І паплыву, і паеду,
І не паклічуць назад.

І на зямлю Беларусі,
Наканаванай парой,
Толькі травою вярнуся,
Цёмнай магільнай травой.

Чужая станцыя

Гэта станцыя чужая,
Гэты горад мне чужы.
Хто ж празnoch мяне гукае:
«Любы мой, дапамажы!
Любы мой, мой невядомы...»
Над аціхлаю зямлёй
Голас плыў, амаль знаёмы,
Знаны, ды забыты мной.
«Любы...» Памяці прагалы.
«Любы...» Што ў бытлым, збяры:
Выпадковыя вакзалы.
Выпадковыя сябры.
Дык адкуль жа ён, таемны,
Знаны, ды забыты мной,
Над маім жыщцём дарэмным —
Голас станцыі чужой?
«Любы мой...»

Вось-вось сарвецца,
Змоўкне рзхам у вушах,
І яму не адгукнецца
Аніводная душа!
Аніводная з мільёнаў
Чалавечых, родных душ!..
І разгублены, здзіўлённы
Абарваўся голас... Руш!
Руш мой быт уладкаваны,
Як навала, як вайна,
Голас станцыі нязнанай,
Дзе крыгчыць мая віна.

***

Mіколу Сідаровічу

На берагах гадоў,
Што гаснуць, быццам гукі,
Люблю вітаць сяброў
І паціскаць ім рукі.

Шчаслівы тым, што ў час,
І светлы, і завейны,
Знаходзіў іх не раз,
Няздрадлівых, надзейных.

За гэта рэштай слоў
Не разлічыцца з лёсам...

Сумую без сяброў
Крывёю безгалосай.

Гай

1

Пра што шапочаш, гай,
Празрысты, вераснёвы?..
Пара спраўляць абновы.
Чакай мяне. Чакай.

Жывыя мы з табой.
Звычайная падзея.
Адкружыць лістабой,
І снегавей адвее.

Накінеш на плячо
Зялёны шоўк маёвы.
Вясёлае дзяўчо
Гукнеш сакрэтным словам.

Не сцерпіць, прыбяжыць,
Прытуліцца травінкай...
Ах, жыць ды не тужыць,
Не выпускаць з абдымкаў!

Не паслабляць вузлы,
Што пальцы паспляталі!..

Жытнёвыя вазы
На ток пашыбавалі.

2

За гаем зноў пачаўся гай.

Не ўспомню, што было да гаю.
Усё наперад забягаю
Сабе самому...
А, няхай!
Дальбог, нічога не шкада.
Бывае вось пара такая,
Калі жывеш, нібы сцякае
З палёў напоеных вада.
Што знаць, куды яна цячэ,—
Гадаць, куды бяжыць дарога!..
Ніхто на свеце не ўцячэ
Ад лёсу, ад сябе самога.
І мне з самім сабою жыць,
Які ўжо ёсць я, дзе тут дзецца.
Жыць, як шчаслівае смяецца,
Жыць, як балючае баліць.

www.kamunikat.org

Балада дзяленьня

«Кацілася торба
З высокага горба,
А ў той торбё
Хлеб,
Соль,
Вада,
Пшаніца,
З кім ты хочаш
Падзяліцца?..»

Хачу падзяліцца.
З усімі хачу падзяліцца.
Усім падзяліцца,
Што мне давялося нажыць —
Не нажыцца.

Хачу падзяліцца з табой,
Чалавек невядомы,
Паловаю хлеба, што маю,
Паловаю дома.

Усё на-
палаам.
А калі ты ў нястачы ці ў горы,
І тое аддам,
Што таемна
трымаў у каморах.

У бедных-багатых

Круг

балады

Не будзем зайдросна лічыцца.
Хачу падзяліцца.

Не будзем сварыцца
За месцы, за крэслы,
За дачы і за кабінеты...

Паэты,
Усім
Усё роўна не хопіць
Лімітнае бронзы,
Каб у манументы адліцца...
Не будзем сварыцца.

Давайце дзяліцца
І славай — што слава! —
І вершамі лепшымі самымі...

А чым падзяліцца з табой,
Мая бедная мама?

Грашыма?
    Не возьмеш.
Здароўем?
    Назад усё вернеш
Ды шчэ й ад свайго адарвеш!..

Пакінь мне сумленне,
Балада дзялення!
Не рэж...

Чым мне падзяліцца
З табою,
Маўклівы мой бацька,
Маўклівы вайною.
Усе тыя цацкі,
Што ты мне прывозіў,
Паўсталі
    віною.
Паўсталі віною
Цукеркі ў кішэні,
Што пахлі махоркай.
Мне горка,
Вось-вось заскуголю сабакам на сене
Так горка.

Чым мне падзяліцца
З табой,
мая любая?..
Плачам?
Бясконцымі згубамі
І несапраўднай удачай?

Чым мне падзяліцца
З вачыма тваімі,
З рукамі?
Натхненнем?..
Навошта табе
Гэты камень?..

Чым мне падзяліцца
    з табой,

Чалавек невядомы,
Калі ты адзеты,
абуты
І хлеба
дастатак у даме?
Чым мне падзяліцца тады?!

О, балада дзялення!
Пакінь мне сумленне...

«Кацілася торба
З высокага горба,
А ў той торбе...»

Ні крошкі ў той торбе...
І ўсё-ткі
хачу падзяліцца...
Хачу падзяліцца начамі,
Якімі не спіцца,
Святочнымі днямі,
Трызненнямі ўсімі і марамі...
Ты слухаеш, мама?

Хачу падзяліцца
Вадой з таямнічай крыніцы,
Жывою вадою,
Каб раны маглі загаіцца
І каб не балелі ўспаміны
Пра зрады і страты...
Ты слухаеш, тата?
Хачу падзяліцца

Хвілінаю радаснай кожнай,
Хачу не забыцца
Цябе ахінаць асцярожна
Пяшчотай,
Якую ў руках сваіх доўга галубіў...
Ты слухаеш, любая?

«Кацілася торба
З высокага горба...»

Хачу падзяліцца
вось гэтай баладай,
Якая мне змучыла горла.

Дыктант

Мне дзесяць. Жнівень. Жоўтыя снапы.
Кручу ў гумне іржавую сячкарню.
Буркоча дзед: «От зараз дам па карку...»
Прыходзіць дзядзька: «Менш на дзве капы
У гэтым годзе...»

Дзед яму: «Сухмень...»
Над токам пыл. Гаркава нос казыча.
— Газету сёння ў паштара пазычыў.
— Старая?
— Не шчэ. За ўчарашні дзень.
— Пра што там?
— Ат... Пра што за ўсё часцей...

Такі спакойны, роўны дзядзькаў голас.

— Памёр вось Колас.
— Хто памёр?
— Ды Колас.

Сячкарня «жыг» — і пальцы да касцей.

Гвалт. Цёткі. Гвалт.
— Да доктара!

Вязуць.

Падскокаюць па бруку дробна колы.
— А божухна! Усю руку змалола!..
— Жанілка ёсць — то пенсію дадуць...

Бінты. Пахмурны доктар. На акне —
Замест фіранкі — на цвіках газета.
...Глядзеў, нібы са школьнага партрэта, —
І штосьці адбывалялася ўва мне...

Пасля я сніў:
Дыктант. Апошні ўрок.
Настаўнік новы.
«Хто?.. Які?..»
«Сярдзіты!»

— Дзе сыштак твой?
— Забыўся дома сыштак.
— Знарок забыўся?
(Не зманіць.)
— Знарок.
— Гультай?
— Гультай.
— Але на шчырасць здатны.
Свяцлае поле чыстага лістка...
Я ведаю, што напішу выдатна!
Ды не магу... Баліць, баліць рука!
З віною ў твар настаўніку гляджу.
Знаёмы вельмі... Той, што на партрэце!
Не... Як жа так? Яго няма на свеце!

Дыктуе ён: «Сухмень. Няма дажджу.

У гэтым годзе менш на дзве капы
Нажалі жыта...»

І дыктант знаёмы!

«Мне дзесяць. Жнівень. Жоўтыя снапы».

Настаўнік усміхаецца: «Вядома...»

«Пра што там?»

«Ат... Пра што за ўсё часцей...»

Як добра ведаць, што было, што будзе!

«А суддзі хто?...»

Чакай, якія суддзі?

...Сячкарня «жыг» — і пальцы да касцей.

Прачнуўся.

Ранак. Радыё.

(Памёр!)

«За даўнасцю гадоў...» Дыханне маці...

Я слова пераблытаў у дыктанце!

— Тэмпература... Мокры, як бабёр...

Гвалт. Цёткі. Гвалт.

— Да доктара!

Вязуць.

Падскокаюць па бруку дробна колы.

Касцёл. Бальніца.

— Мне за мост, у школу,

Дыктант...

— Напішуць.

— Жыта жаць...

— Сажнуць.

Вавёркай сонца скача на сасне.

Бінты. Пахмурны доктар. Марганцоўка.

— Ну, ачуняеш —

будзе, брат, лупцоўка!

— ...Я сплю?

— Не спіш.

— Вы ў сне са мной?

— Не ў сне.

— Дыктуйце.

— Што?

— Няма дажджу. Сухмень.

— Палае ўвесь.

— Магчыма, сепсіс...

— Доктар!

— Я напішу выдатна...

— Добра, добра...

— Я напішу...

— Адно ўсё...

— Трэці дзень...

Партрэт выходзіць з класа, на акне

Гарыць сячкарня, курчыцца газета,

Паштар вавёркай скача на сасне...

— Я напішу...

— А ён усё пра гэта.

...І раптам так, нібы пасля дажджу:

Грыбы па лесе, верасень, кастрыча,
Як не давалі — і далі напіцца...

На лаве ў лазні з паштаром сяджу,
Расказваю, як ён скакаў вавёркай,—
Паштар рагоча...
Добра паштару,

Што я жывы, сяджу з ім, гавару...
Харошая між намі йдзе гаворка.
Ды клічуць...
Чыста. Маладзік над хатай.
Зноў сон...
Зноў той...
Нібы заклаў душу!

І помню ўсё: не дапісаў дыктанта.
І ўсё надзею маю: дапішу.

Балада першага кроку

Жыў на Палессі селянін
У вёсачцы глухой.
Ён цішынью сваіх мясцін
Любіў, як мы з табой.

Як мы з табой, а можа й больш,
Хоць пра сваю любоў
Апавяданаць умеў ён горш
На мове гучных слоў.

Ён працаваў, карміў сям'ю,
Ад працы глух і слеп,
І верыў: бог стварыў зямлю,
Каб бульбу даць і хлеб.

І верыў: неба бог стварыў,
Каб дождж і снег ішлі.
І ў што ён верыў — з тым і жыў
Пад небам на зямлі.

Ён чуў, што недзе мора ёсьць,
За морам горы ёсьць,
А за гарамі горад ёсьць...
А што далей — не ведаў...

І так бы ён пражыў свой век
За дзедаўскай сахой,
Калі б не быў ён — чалавек,
Такі ж, як мы з табой.

Калі б употай не жыла
У ім, забітым, цяга
Уведаць сэнс дабра і зла:
Што —

«добра» ёсць,
што «блага».

Каб не карцела знаць яму
Адказ зусім не прости:
Пра лёс свой — як?
Пра свет — чаму?
І пра сябе — навошта?

Так ён глядзець на свет пачаў —
І бачыць ён пачаў,
І нешта разумець пачаў
З таго, чым жыў гаротна...

І разанула па вачах
Святлом скр诏ъ вечны змрок!
І на пакутны
прауды шлях
Зрабіў ён першы крок.

Яму ў гарляк увішны поп
Штурхаў малітвы кляп:
— Не думаць
твой мужыцкі лоб,
А біць паклоны каб!

Па ім гулялі бізуны
Падпанкаў і паноў,
Каб не забыўся, што яны
Яго паны, а іх сыны
Паны яго сынкоў!

За грудзі трос яго жандар,
Каб лепей помніць мог,
Што ёсць на свеце бог і цар
І што — найпершы — ён, жандар,
Яму і цар і бог!

Каб не надумаў, сучы сын,
Наморшчыцца ілбом!
І ававязак знаў адзін:
За ўсё плаціць гарбом...

І ён не разгінаў гарба,
Душыў у горле ком,—
А вочы білі спадылба
Агнём!
Святлом!

Святлом!

І калі ён узняў свой твар —
Мільёны узнялі! —
Ад позірку яго
Пажар
Успыхнуў на зямлі.

І сыпануў — гаркі, як соль,—

Усіх шляхоў уздоўж
Адвечных крыўд адвечны болъ —
Цяжкі, свінцавы дождж.

...Як са старой дзяжы,
З канца ў канец зямлі
Дажджы і зноў дажджы
Лілі і зноў лілі.

Ні ў лесе, ні ў гарах
Ратунку не было,
Нат хвалі на марамах
Дажджамі заліло.

I вар'яцеў натоўп
Ад вусцішных падзеяй.
Царкоўнікі:
— Патоп! —
Палохалі людзей.

— Хай дапаможа бог!..
Ды бог не дапамог,
І той, хто ніцма лёг,
Узняцца ўжо не мог.

I тых, хто жыў святым
I Ноем меціў быць,
Змывала, як масты
Парою навальніц.

I забіваў народ

Жандараў і цароў.
Быў вельмі страшны год,
Патопны год дажджоў...

Але для ўсіх для тых,—

Хто жыў у барацьбе,
Хто не збіваў плыты,
Каб ратаўаць сябе,
Хто не палёг трысцём,
А ўстаў, каб права знаць
Між смерцю і жыццём
Свабоду выбіраць,
Хто на гады нягод
Жыццё сваё лічыў,—

Быў год-прадвеснік,
Год
Чырвоных далячынь...

Прад кожным з нас абраны шлях
Ці шлях, што нас абраў.
I не вярнуцца па слядах
Туды, адкуль пачаў

Iсці дарогаю жыцця —
I напрасткі, і ўбок...
Глядзі: шчаслівае дзіця
Зрабіла першы крок.

Хіснулася... Пайшло...

Пайшло!
І дзіва хоць бы ў тым,
Што чалавека
    не было —
І вось
    сляды за ім.

Яму не хутка зразумець,
Што прыйдзе час здалёк —
І трэба будзе сілу мець,
І мужнасць мець на крок.

Ён і ўпадзе... І ўстане зноў,
Каб на зямлі старой
Прадоўжыць шлях сваіх бацькоў
Або пракласіц свой.

Балада пакінутага сэрца

Мне мроіцца часам
Відовішча страшных вякоў:
    Нібыта ў пустэчы,
Якая Зямлёю завецца,
    Адно —
        сярод спаленых,
Попельна мёртвых пяскоў —
    Ляжыць чалавечас сэрца
І грукатна б'еца!

Яно, як гара.
Ледавік на вяршыні яго,
    Адтуль
        па адхонах
Сцякаюць крывавыя рэкі
    І грозна зрываюцца
Лавы чырвоных снягоў! —
    І ў чорную бездань
Канаюць
        на вечныя векі.

Ударыць яно —
Уздымае да неба віхор
    І пыл, і каменні,
Зямля з краю ў край скаланецца
    Не бачна Сусвету,
Ні Сонца не бачна, ні зор!
    І стогне жалобна —
Гара —

чалавече сэрца!

Жалоба яго
Аб усім, што было на Зямлі:
    Вясёлыя людзі
Смяяліся тут і спявалі,
    Кавалі плугі
І аралі вясною палі,
    Хадзілі на войны —
І зноў гарады будавалі.

І ў кожным з людзей тых,
То з болем, то з радасцю зноў,
    Маленькія сэрцы
На міг не спыняліся біцца,
    Маленькія —
                        толькі
Грымелі мацней ад грамоў,
    Маленькія —
                        толькі
Свяцілі, нібы бліскавіцы!

    Таму і змаўкалі,
Згаралі заўчасна яны,
    І мудры вучоны
Сказаў:
    — Я пазбаўлю вас смерці...
    Вось помпа —
                        не трэба
Плаціць асаблівай цаны —
    Надзеяная помпа

Замест ненадзейнага сэрца.

Ура вам, вучоны!
Ваш геній дарма не прапаў,
    Мільёны мільёнаў
Жылі з вашай помпай бязбедна,
    Ніхто з іх ад гора
Сардэчнай хваробы не знаў,
    Але і ад шчасця
Салодкага болю не ведаў.

    Калі напрадвесні
Хацеў нехта з іх пакахаць
    І з вуснаў жаночых
Гарачаю ноччу напіцца,—
    Ў грудзях
                        не
                        шчымела! —
І нельга было пажадаць:
    Няхай зашчыміць там!
Няхай разбаліцца!

    Забыліся людзі
Пчаліныя песціць сады,
    Аралі, ды болей
Не ведалі радасці ў працы.
    Цяснела Зямля,
За гадамі міналі гады,
    І час надышоў
Чалавеку з Зямлі
                        Расставацца.

На сушы, на моры,
На скалах высока ў гарах,
На могілках продкаў
Жылі неўміручыя людзі...
І вось той вучоны,
Якому крычалі «ура»,
Устаў і сказаў ім,
Што з імі было і што будзе.

— Я самы стары з вас,
Але не адзіны пакуль,
Хто можа прыпомніць,
Як людзі смяяцца умелі,
Як з сэрцам жылі,
Не схаваным ад болю і куль,
Як мёртвых хавалі —
І як бессмяроцця хацелі.

Мы славілі разум
І верылі ў разум вышэй,
Чым продкі далёкія —
Ва ўсемагутнага бога,
Мы так працавалі,
Што дым вырываўся з вушэй,
І ўперад ішлі,
І шырэла прад намі дарога.

Але — толькі людзі —
Не ўсё мы маглі зразумець,
А што і маглі —
не хацелі,

Бо думалі: зможам
Звалодаць з усім,
І, нарэшце, адолеўшы смерць,
Мы
вырвалі
сэрцы! —
І кратамі стаў для нас
Розум.

За гэтыя краты
Мы кінулі нашу любоў,
Як вязні, за імі
Ўсе нашы пачуцці стагналі...
Вось тая цана,
Што заплачана намі, каб зноў
Высока і ясна
Штодня нашы сэрцы згаралі!

...І мроіцца мне:
Да пакінутай грознай гары,
Што стогне жалобна,
Чакаючы лепішае долі,
Ідзе чалавек —
І ў прамені чырвонай зары
Ён лёгка гару
Уздымае на полі далоняў.

Да іншых галактык
Панеслі зямлян караблі,
Адзін ён застаўся —
Як помнік, стаіць нерухома.

Нікога жывога
Няма больш на мёртвай зямлі,
Спрэс попел, ды пыл,
Ды астылы бетон касмадромаў.

Так сонца ўзышло.
І гара не адкінула цень,
І сонечны дождж
Скрозь яе на далоні праліўся,
І з нетраў гары
Раптам пырснуў зялёны прамень,
І парастак жыта,
Прабіўшыся, закаласіўся.

Расталі снягі,
І апоўз ледавік, як кара,
І вецер заняўся
Забытай сяўбою...
Любое
Зярнятка рунела,
І стала маленъкай гара,
Падобнай на яблык
На дрэве спазнання любові.

І ўсё на зямлі забуяла,
Усё зацвіло,
Шумелі палеткі,
І з коласам колас шаптаўся;
І крыкнуў Сусвету
тады чалавек:
«Ажыло!» —

І зорам у вочы халодныя
Разрагатаўся...

Стаяў ён — шчаслівы,—
І рогату рэха гуло,
Шаптаў:
— Вось і зноў ты
Збалела і радасна б'ешся
Ў грудзях маіх...
Дзякуй
За тое, што ты зберагло
Жыщё на зямлі,
І за тое,
Што ты застаешься

Нязгасна і верна
Служыць у віхурах часоў
Дабру і любові,
Як ты ім служыла спрадвеку...
І іхія слёзы
Скаціліся ў попел пяскоў
З вачэй
Чалавека...

Тэатральная балада

На ранішнім спектаклі, у нядзелю,
Было так малалюдна, што гадалі:
Спектакль паказваць ці прасіць вяртаць
Шаноўнейшую публіку білеты,
А ў сэнсе кампенсацыі маральны
Прапанаваць ёй з'ездіць у грыбы
З артыстамі, з Падзоркавым і Зорнай!
І вось прыйшлі з такою прапановай
Да публікі:

галоўны рэжысёр,
Адміністратар, білецёр і нават
Пажарнік, хоць апошняму было
І лепей тое, што так мала люду
Сягоння ў зале, толькі каб нікога
Там не было,—
Было б, вядома, лепш.
Прапанавалі... У адказ на гэта
Шаноўнейшая публіка сказала,
Што ёй не трэба ні грыбоў, ні ягад,
Бо па пытанню гэтаму якраз
На днях яна блукала ў нейкім лесе
І нешта там збірала, а на сёння
Запланавана загадзя ў яе
Мерапрыемства ў плане тэатральным,
І за яго ёй прыйдзеца трымаць
Адказ не белымі ці іншымі грыбамі,
А слушнай справаздачай у прафкоме.
Шаноўнейшаю публікай быў я...
Як узурпатар, я сядзеў пад люстрай

У восьмым радзе, на чацвёртым месцы,

І мог сядзець яшчэ на сарака
Зусім законна, бо ў маёй кішэні
Ляжалі сорак ранішніх білетаў,
Якія даў мне прафсаюзы дзеяч,
Сказаўшы: «Хоць памры, а забяспеч...»
Па сцэне бег узрушаны Палоній
І Гамлету кричаў:
- Ды зразумей ты!
Я не могу ў пустую залу кідаць
Шэкспіраўскія слова... Гэта смешна!
Ён там ад іх агухнё!
Ён адзін!..
Адказваў Гамлет:
— Іх, Палоній, сорак.
Глядзі на іх: усе яны сядзяць
Крывыя, змрочныя, як каралі без тронаў,
Двурушныя, як твой гофмайстар... Ім
Дарма не трэба нашае мастацтва,
Пляваць ім на яго! Ім толькі б жэрці,
Ды хапаць больш, ды піць, ды ціскаць баб!..
І гэты вось, у восьмым радзе... Ён
Сквалыга са сквалыг! Чаго прыплёўся,
Што тут згубіў,— спытай яго,— і будзе,
Нібы талмач будыйскі, нешта плесці
Пра прыгажосць... гармонію... Душу,
Якая жыць не можа без мастацтва,
Ды ўсё гэта —
Брахня!
А праўда ў тым,

Што мешчанін ён, і яму ў даўбешку
Курыну — такі ж, як ён, сквальга
Увёў:

ах, жывапіс!

ах, музыка!

тэатр!

Як гэта тонка! — ляпнуць паміж іншым
Пра нейкі там экзістэнцыялізм,
Хоць што гэта такое,
    ён, пачвара,

І знаць не знае...

Ён, як ты, Палоній,

Жыве за шырмай... Падслухоўваць, зыркаць,
Разносіць плёткі скроль, усё пра ўсіх
Збіраць у папку, каб у нейкі час
Яе таму падсунуць, хто нічым
Не грэбую, і ў барацьбе за месца,
За трон вышэйшы і шырэйшы стол —
За лёкая свайго яго прызначыць!..
Вось тут ён — зух.

Вось тут — мастацтвазнаўца.

О, каб жыццё было тэатрам! Ці

Каб ён іграў гофмайстара на сцэне!

З якой бы я вялікай асалодай
Не рэквізітнай шпагай, а сапраўднай
Яго праткнуў! І паглядзеў: якая
Мярзоціна у ім

замест крыві!..

Ён скончыў маналог. Палоній лыпаў
Жахлівымі вачыма... Рэжысёр,
Адміністратар, білецёр і нават

Пажарнік

так глядзелі на мяне,
Нібы я зараз вытрасу з кішэні
Не пачак ранішніх скамечаных білетаў,
А сорак бомбаў...

І тады!!!

А Гамлет

Сышоў са сцэны:

— Ездеш у грыбы?

— Пра што пытаць...

Вядома, еду,

Гамлет...

Круг

(Пераклад ненапісанай аповесці
Росена Босева)

Мілене Йоіч

Прыйшла.
Абняла, абвіала,
як мяжою дзяржаўнай.

Вось клетка.

Там жаўранак.
Здаецца, злісія вытокі і вусце.

Чакаю:
адпусціш.

Амаль вар'яцею ў чаканні,
Як шпак у шпакоўні,
дзе лётку забілі.

Я вязень твой, Мілі...
Ніводнай дарогі,

каб ты не дагнала
ці ўвечар, ці ўранні —

Адны скрыжаванні!
На ўсіх скрыжаваннях
ідзе барацьба з небяспекай...

Кіёск, дзе гашыш з-пад крыса прадаецца,—
Насупраць аптэki.

На могілкі
вокны

радзільнага

дома

выходзяць.

Аж зубы халодзіць!
Насупраць цябе —
я —
менестрэлі і бітнікі,
Лес Булонскі,
па-весенъску голы,
Гром на ракетадромах
І аўтамабіляў шалёныя колы,
Крыж Сафіі і Ольстэр,
апошняй Сусветнай калекі...

Як насупраць аптэki.
Дай літасці, Мілі...

Аб меншым прасіць — вадэвільная сцэна.
Устаўлены вокны малюнкаў тваіх у цагляныя сцены,
Ніводнай сцяны не кранулі асколкі і кулі,
У вокнах — архангелы...
Мілі, цябе падманулі!
Архангелаў твары

як з жоўтага воску
адліты.

Найпершы архангел — твой выратавальнік —
Забіты.

Вядома, дарэмна...
Вядома, ён ісціну ведаў...

На гонках ГРАН ПРЫ
абарвалася сувязь па следу.

Ты зблытала след!
Ты мяне прыняла за былога!..
Як страшна,
калі прапануюць

Святога.

Заняць яго — быццам

праз часу масткі
правесіцца
ў вечнае...

Над гулкай маёй галавой
Німб,

як круг аўтадромны,
высвечвае,

Анёлы па ім

пачынаюць сусветныя гонкі...

I рукі ты ломіш,

Зрываочы
З пальцаў
Пярсцёнкі.
Круг першы

замкнуты. Ля ганка
вішчаць тармазы дапамогі.

I вершы, закутыя ў рамкі,

Прыгожа падобныя

На некралогі.

Што ж дзеецца ў нас?..

сябе не ствараем — вымучваем.

Закручвае час, як віры травяныя закручваюць,

I мы прывыкаем круціцца,

Тануць прывыкаем,

I ўрэшце —

кругі па вадзе,

вакантнае месца

Быццам

Кінулі

Камень.

У сховах віроў

круг друпі,

круг чужы пачынаецца;

Ён ледзь пачынаецца... і разываецца.

Самкні яго, Мілі...

Як соладка спіцца на Віташы!

На Віташы,

Густа прапахлай апошнімі вішнямі...

Калі застаемся мы

з боку ад хуткасці,

з боку ад гонак,—

Другім быць — не ганьба,

I першым — не гонар,

Гады вышыня вымяраецца

не вышынёй

п'едэстала,

А тым, што было вось...

свяцілася ў нас...

i не стала...

Дай радасці, Мілі...

Па Віташы коціцца, выплаканая,

Спякотная вішня

спякотнага месяца ліпеня.

Спеўна граюць мастоў ланжэроны —
Ёсць дарога дарог!
Хай мільгаюць гадоў перагоны
У агнях перамог.

Анатоль Вялугін

1. МАСКВА

Мой БАМ пачынаўся ў музеі...
Далёка ад Тынды і Зеі,
У цэнтры сталіцы сталіц —
Музей Рэвалюцыі. Зойдзем,
Гадзіну свабодную зоймем
Ля стэндаў яго і паліц.

На першым паверсе, направа,
Плакат:

КАМСАМОЛЬСКАЯ СЛАВА,

А побач — знаёмыя нам
Блакітная шабля Байкала,
Амура
Зламанае джала —
Гасцям
экспануеца

БАМ.

Дарога дарог

паэма

Пакуль што я госьць, як і кожны,
І клопат мой — клопат дарожны:
Уцягваць
Вірамі

Вачэй
Вагоны, плакаты, машыгавы,
Зялёных палатаў птушынасць
Ды сполахі белых начэй.

Вы бачылі ноч у музеі?
Відовішча — што ў Калізей.
Ах, як ён гудзеў, Калізей!..
Замоўк ён — і стаў экспанатам;
У дужках з працяжнікам — даты,
І речышча часу вузей.

Іх многа, пустэч дапатопных,
Прыдуманых некім, падобных
На могілкі ў жоўклай траве...
Хіба тут музей,
Дзе, як мора,
Сібірская плешча прастора,
І час цянікамі раве?

Як БАМ -
супрацьвузкакалейны,
Музей гэты
Супрацьмузейны,
Ён супраць
Музеяў надзей,
Музеяў нязбытае мары,
Задзьмутых часова пажараў,
Раздзьмутых часова людзей.

Пакуль тут ніхто не раздзьмуты,

Ніхто не задзьмуты,
Пакутны
Цяжар на сумленне
Не лёг.
Яшчэ тут не паша — аблогі,
І верыщца ў веліч дарогі,
У праўду
Вялікіх дарог,
У соль
яе песень рабочых...

Чыгункаю праўда грукоча
І цягне,
упрогшыся,
Час
Насустрач
Раскрытым палаткам,
Насустрач
Шчаслівым нашчадкам,
Што лепшымі будуць за нас.

Мы з праўдай
не ўкрыемся плесняй,
Бо з ёю
Чырвоная Прэсня,
«Аўрора» — вякоў ледакол;
Бо з ёю
на бітву стварэння
Устала маё пакаленне,
Кастрычніка сын — Камсамол.

2. ТРАСА БАМА, ПАЧАТАК

Быкоў ратуюць ропі,
А коней — капыты...

Ракадныя дарогі.
Бясконцыя франты.

Агонь настыглай рэйкі
Не па руках рукам.
Закуты лёдам рэкі
На трасе Тында — Бам.

Цяжар не па нараду
Бяры на скат плячэй,
Каб выструніць ракаду
Над Волтаю хутчэй!

Не грэлі целягрэйкі.
І ўсё ж — такі загад —
БАМ выварочваў рэйкі,
Каб выжыў Сталінград.

Жагнае ў маць і ў бога,
Збівае вея з ног...
Ракадная дарога —
Глухі праклён дарог.

Глыбокі тыл... Мужчыны...
Іх лёс — чыя віна?..

Не час шукаць прычыны.
Айчынная вайна.

Народная. Святая.
Народ — адзіны род.
Ён касты не стварае.
Народ як ёсць народ.
Народ — Купала, Ленін,
І кожны з нас — народ...

Не збіў нас на калені
Той сцюжны, страшны год,

І не было на БАМе
Ні крыўд, ні каст, калі
Народ са шпал зубамі
Выцягваў кастылі,

Намучаны, скалелы,
З фашизмам
бітву вёў
Ламамі, прыкіпельмі
Да чорных мазалёў...

Радзіма!
Лес ды поле...
Не адарваць вачэй.
Высока: доля, воля.
Напэўна, ты вышэй.
З табой
Табе я роўны,

І адрачэшся — твой:
Пакліч — устану, кроўны,
Як ліст перад травой.

Ракадная дарога!
Балючая зямля!
Спачатку — перамога.
Астатняе — пасля.

Пасля...
Не тое слова,
За ім
надзей склады.
Вайна і смерць — часова.
Жыццё і мір — заўжды.

Усё для перамопі:
І сталь, і хлеб, і кроў.

Ракадныя дарогі —
Артэрыі франтоў.

Без іх франты — франтоны,
Адкрытыя вятрам...

На гулкіх перагонах
На фронт каціўся БАМ,

А там мацнеў, як заклік,
Густы гарматны гром,
І біў над Волгай Захад

Прастрэленым крылом...

3. ТЫНДА

Да сталіцы БАМа —
Прама!..
Час бяжыць, аж вохкае.
Весялее панарама
За маймі вокнамі.

Добра быць маладым,
Не лічыць гады, як скнара.
Часу хопіць, хопіць жару
На пламенне і на дым.
І, як рыбіну на лёд,
Лёс мяне не выкінуў,
І не блізка сумны год
Падвядзення въгаікаў.
Я на свяце маладым
Сонца, ветру і аблокаў —
Ахвярую годам тым,
Недасяжліва далёкім...

Да сталіцы БАМа
Скоры
Шчэ не ходзіць.
Ехаць нам
З ветрам, тварам да прасторы,
На платформе ў два маторы,
З новай песняю пра БАМ.

Вечар.

Месяц зоркі лушчыць.

Кедрача густы настой.

Поўнач дыхае насустрach

Спакон вечнай мерзлатой.

Поўнач, Поўнач!.. Стынь ды сопкі.

Прорвы нетраў. Немасць зор.

Можа, рана век таропкі

Выскачыў з-за павароткі

На бязмежны твой прастор?

Можа быць, нашчадкаў слава

Ў трубы сцюж тваіх пяе...

Што ж,

падзелім з імі

справу —

Людзі ўсё-такі

Свае.

Ім кладзём масты настрэчу

Ў гэты край, дзе мёрз і мок

Век дзяўочы, век хлапечы,

Браў любы цяжар на плечы —

Не развязваўся пупок.

І як помнік нам

Паўстане

Гул снарадны цягніка

Тут, дзе шпалы штабляямі,

Тут, дзе сёння штаб на БАМе

Камсамольскага ЦК.

...Я шыбую ў штаб пры Насці.

— Госць? — пытае Насця.

— Госць.

— За рублём?

— Ды не.

— Па шча-а-сце?

— А чаму з усмешкай, Насця,
Ці няма на свеце шчасця?

— Свет вялікі, — кажа Насця, —
Шчасце ёсць, ды рознай масці.

— Але ж ёсць наогул?

— Ёсць.

Насця ў штаб —

Дык дзверы насцеж.

Насця — сіла. Бог. Прараб.

— Добры дзень, таварыш Насця.

— Добры дзень, таварыш Штаб!

Насця грозна бровы хмурыць,

Рэжа —

Вокам не міргне:

— БАМ —

не абрзвіятура,

А дарога...

Так ці не?

— Так.

— З чаго ж рабіць дарогу? —

Павышае Насця тон.—

Слоў хапае, дзякую богу.
Горш з бетонам.
Дзе бетон?
Тры гадзіны «загараем».
Загарэлі. План курыць.
Працацаць нам, Штаб, параш
Ці купальнікі купіць?

...Працацаць, не ткаць размову,
Як узор на дыванах.
Хоць у Насці тон суровы
І начштаба хмурыць бровы —
Скачуць чорцікі ў вачах!

У начштаба
дух не слабы,
Не запудзіш пальчыкам.
Перажыў ужо начштаба
Чатырох начальнікаў.
На яго
і ніз,
І верх —
Не палічыш —
капалі.
Ды, як капяжы са стрэх,
Тыя «капы» плакалі.
Ён жа ўсё не спіць начэй,
Круціць кіламетры,
А пагляд яго вачэй
Да прадоння светлы.
Вольным вечарам гітару

Возьме ён за плечыкі,
І паўночныя Стажары
Узыходзяць, слепячы.
І збіраюцца сябры
У пакой начштаба...

Ты, гітара, гавары
З Насцечкай-прарабам.
Гавары-перабівай
Вецер шматгалосы,
Гавары-перабірай
Ільняныя косы.
Каб рука да рукі,
Як рака да ракі,
Каб шчака да шчакі,
Як сланечнікі...

Рупіць,
працы акрамя,
Годнасць,
сэрцы шчэмлячы...

Будзе плошча імя
Валіка Сушчэвіча.

І ад плошчы пацячэ
Насціна дарога...

Будзе ўсё там, дзе яшчэ
Не відаць нічога.

Дзе ляціць на саначках
(Кажушок — як вытканы!!)
Бамачка,
што шкляначка
З этикеткай імпартнай.

4. МАГОТ

Устойлівая непагадзь стаіць.
На шышаках АЯМа¹ выюць МАЗы.
Калі машына са скалы ляціць —
Не проста страх пад рэбрамі ўтаіць,
Не паказаць, што не лятаў ні разу.

А мой шафёр
Да рызыкі прывык
І пра мае прывычкі не пытае,
Таму найлепей

Імчыць машына — толькі свіст ды рыж,
Ды надпіс на бартах:
«Эх, пакатаю!»

Віжуе ўсё шафёр мой, чортай сын:
— Рамантыкі хацеў ты — еш ад пуза,
А няньчышца з табой
Няма прыгын.
Няхай ты чын —
Лы я таксама чын.

Мой чын:
шашфёр Савецкага Саюза.
Падсек?
— Падсек.
— Талковы чалавек.
Люблю талковых.
Я, брат, сам талковы.
Спытайся тут:
«Хто Лёшка Жарнасек?..»
У-у, скажуць, зух!..
Фігура, адным словам.

Мне тэлеграмы адбіваюць як?
БАМ. Жарнасеку. Едзь да нас.
І кропка.
Ды не люблю я
Тых дарог, аднак,
Дзе кожны слуп — асцерагальны знак...

Японскі бог!
Глядзі...
Ды ўверх, на сопку!

Пра гэта і не ўспомніш два разы:
Насустрач нам, сарваўшы тармазы
Ляцеў і вый нагружаны «Магірус»².

— Ну ўсё. Вынось, як кажуць, абразы. Кагосць «Magirus» завязе ў магілу.

¹ Амуро-Якуцкая аўтамагістраль

² Аўтасамазвал

За намі — бачыў? — Чортаў паварот.
Не выкруціць па хуткасці.

Сарвецца.

Эх, два разы канаць не давядзецца!
Паспееем разварнуцца?..

Поўны ход!

Слабое сэрца — дык давай за дзверцы.

Ну што, даеш?!

І даўшы поўны газ,
Да самых плешак топячы педалі,
Ён год, здалося, разварочваў МАЗ —
І вось ужо «Magirus» ззаду ў нас,
А мы ў яго паперадзе імчалі.

Сірэны — як у рог! Альбо ў дуду!

Для дэтэктываў

гэткія пагоні!..

Дагнаў «Magirus», буферам баднуў,
Счапіліся машыны, як вагоны,
І Лёшка плаўна тармазы крануў.

— Не пойдзем юзам —

Пажывём яшчэ,

Да павароткі неяк затармозім,
Калі ніхто не стане на дарозе...

Па спіне мурашы, як на марозе,
І ліпкі пот па сківіцах цячэ.

Затармазілі...

Коламі амаль

Над прорваю павіслі...

— Чорт не злапіў!

Не падвялі баранка і педаль,
Зноў Лёшка выйграў на сваім этапе...
У Залацінцы будзем — справім баль.

...«Magirus» стукнуў дзверцамі.

Салдат

Ускочыў цяжка МАЗу на падножку,
Пацёр павекі: «Вецер вось, а мошкі...»
Руку пацінуў Лёшку:
— Дзякую, брат...
— Няма за што,—

яму ўсміхнуўся Лёшка.

5. НАГОРНАЕ, ТУНЕЛЬ

Маналог брыгадзіра Сомава

...Граніт за годам год
Мы грызлі і люцелі,
Бо не з д্যетработ
Работа

біць тунелі.

Звычайна:

Праца — бой...

Ды ў гэтым ёсць знаменне,
Калі па-над табой
На паўварсты

каменне.

І з гэтай паўварсты

(Схавацца ледзь паспееш)

Так вухкаюць пласты —

У шлунках ледзяне.

Вядома, век машын.

Але машыну тую

Вазьмі, паварушы —

Хрыбет залямантуе.

Уявіш: кружыць птах,

Дажджы на сопках плачуюць...

Хай плацяць не за страх —

За нешта ж грошы плацяць.

Тунель — канца няма.

Ён сапраўды бясконцы.

Не ўспамінай — дарма! —

Калі ты бачыў сонца.

І за вярстай вярсту

(На лёс не наракаю)

Ідзеш у пустату,

Да тупіка, да краю.

Таму — не навіна,—

Каб не было так пуста,

Прыдумана здаўна

Тунелі біць

насустрач.

Падземнаю хадой

Шыбуй да чалавека —

І справішся з бядой,

Не трэба іншых лекаў.

Вось так...

Пішы, пішы...

Скажу табе адкрыта:

Тунелі для душы

Яшчэ не ўсім праўты.

Яшчэ нямала, брат,

Такога ёсьць народу:

Ад галавы да пят

Скалістая парода.

Скrozь іх тунелі біць —

Работа на галеры:

Усё ў табе баліць,

А ім

ані халеры.

І вось, калі рване

Скалу такую вершык,

Душу ў яе ўдыхне —

Тады ты наш.

Тунельшчык.

Цяпер пішы: арцель

Жыве. Працуе ў згодзе.

Б'ём на святло тунель —

І да святла выходзім.

Хай слова як з газет.

Ты не зважай на слова.

Спрабуй, калі паэт,

Пашыць для іх абновы.

Не выйдзе — зноў пачні,

Бяду перабядуем;

Ды памятай: хлусні

Ніколі не даруем.

Майстры папрацаваць —

Пранырлівых і жвавых
Майстроў рапартаваць
Не вельмі паважаюць.
Іх справа — тлум і крык:
Ура! Датэрмінова!..
А ты пускай цягнік,
Калі тунель гатовы.
Тады і будзеш мець
Ты права як рабочы
Без сораму глядзець
Свайму сумленню ў вочы.

Маё, паэце, слова
Пацвердзіць і арцель.
Падпісваюся:
Сомай.
Нагорнае.
Тунель.

6. НАГОРНАЕ, СТАНЦЫЯ

На паўнеба світанак ясніцца.
Промні —
                  выраем з рукава.
Вёска Красніца. Вёска Красніца.
Сцюжай спаленая трава.
Выйшла так, что ў бацькоўскім краі
Пуцяявіна нас
Не звяла.
Ведаў толькі:
Была такая.
Сёння ўбачыў, якой была.

Скаланула душу, як выбухам.
Вёска Красніца,
Адбалі!
Ты згарэла ў раёне Быхава,
Галавешкі —
па ўсёй зямлі.
...Прыбіральшчыца
Ганна Свірыдаўна
Плача —
Голасу не чуваць.
Спіць гісторыя ў футры выдравай,
Спіць,
як з кніжкі старонку выдrala,
Каб мінулае не чытаць.
Памяць сцежана белымі ніткамі,
Але ўслухайся —
І замры:
Называюць сябе

н е д а б і т к а м і

Вёскі Красніцы жыхары.

...Як спалілі немцы людзей і вёску, сабраліся мы, недабіткі, у лесе. Хто й цэлы, а больш пакалечаныя. Я мужыка свайго на плячах цягнула. Ён зваліўся у снег, а я ўсё паўзу, усё мне цяжка, Толькі калі людзі спыталіся: «Аня, ты чаго паўзеш?» — усхапілася. Божухна, а дзе ж я падзела яго?.. За паўвярсты знайшла, ён ужо і качанець пачаў. Кажа: «Магла б не вяртацца, усё адно памру». Крыўі вельмі многа з яго вылілася. Пакалечаным, ведаецце, трэба, каб ўспла бы-ло, каб есці добра. А

тут холадна — і есці няма чаго. Адну кару з дрэў. Мужык мой, яшчэ жыў трохі, просіць: «Сходзі ты на дарогу, можа, яблыкаў конскіх назбіраеш». Дык са мной шмат хто пайшоў, і пасля хадзілі. Набярэш гэтых яблыкаў мёрзлых, сядзеш ля кастра і трэш іх, трэш, трэш... Колькі каліў аўса знайдзеш, калі аўсом каня кармілі,— і лускаеш, як семкі. Ой, усё ў мяне ў вушах голас мужыка стаіць пра гэтыя яблыкі: «Не магу болып адной карою... Конскіх яблыкаў пашукай...»

Горны плач прашыў шаравою
Бліскавіцаю Дащука³.

Як там, Віця, кіно здымамоць?
Не работа, відаць, а страх.
Не вытрымліваоць, згараоць
Стужкі ў чорных пражэктарах.
Кіламетрамі смерць накручана,
На паўпальца
не адкруціць.
І не мёртвым — жывым балюча.
Мёртвым — сказана —
Не баліць.

...Ад голаду Стасіна Аньота, суседкі маёй дачушка, на трэцім тыдні памерла. Дзе ёй тую кару, хоць і пажаваную, есці — чатыры годзікі было. Жывоцік так успух — яна ўжо яго ручкамі абняць не магла.

³ Кінарэжысёр В. Дащук перад паездкай на БАМ здымаму пра Красніцу дакументальны фільм.

І не плакала ўжо, не прасіла нічога. Толькі нібыта спіць і прачнецца, вочы расплюшчыць і прашэпча ціха, ледзь пачуеш: «Мама...» Пахавалі мы яе. Праз дзень, можа, зноў чуем: на дарозе страляніна. Мы тады што ж — далей у лес... Ноччу нібыта штурхнуў мяне хтось. Падымаю галаву, а Стася кругамі па палянцы кружыць, кружыць, быццам ісці некуды хоча, а не ведае, у які бок. Я да яе: «Стася, Стася...» Як кінецца да мяне: «Ой, Ганя, нядобра мы з табой Аньоту паклалі. Камень каля жывоціка пакінулі, цісне ён. Чуеш: бедная, плача...» Вот, так і не адышла яна, і пасля вайны такай засталася...

Віця, што гэта?.. Дзе мы, Віця?..

Нас паставілі да сцяны?..

І ў магілах, відаць, баліць ён,
Зыржавелы асколак вайны.

Хлопцы слухаоць — зрок цямнее.
Словы курчацца, як лісцё...

Віця, мы ж пра іншае ўмеем!

Пра вясёлае!

Пра жыццё!

7. ЗАЛАЦІНКА

Плешчуць белен'кія хусцінкі —
Круг шырокі!

Беларусачка-Залацінка
Пад прыпейкі ляціць у скокі:

Ой ты, бамавец мой,
Што ты чырванееш?
Навучыўся працаць —
Цалаваць не ўмееш...
Брыгадзір, брыгадзір,
Залатыя зубы,
Я за мір, і ты за мір —
Не кусай мне губы...
А на небе зорачка,
А я думаў: жоначка.
Клікаў, клікаў — не чуе,
Няхай з богам начуе...

Сціхла музыка. Перадышка.
Смех вясёлае талакі.
Крочаць вуліцаю Кедышкі
Маладыя будаўнікі.

Яшчэ ўспыхвае, быццам жар
На кастрышчы,
прыпейкі рэха:

...Да мяне камісар
На дрызіне ехаў...

— Што ты смуцен, Мікола Бусел?
Добры жарт
За язык не ўкусіць.
До маркотаю назаляць!
...Так далёка да Беларусі —
Нават гусі не даляцца...

Мо з того й зажурыўся зямляк,
Хоць звычайна ён усміхаецца,
Кожны дзень пачынаючы так,
Як галоўнае
Пачынаецца.

...Ледзьве скоцяцца,
Як са стрэх,
З сопак
познія яблыкі зорак,
Залацінка ўзлятае ўверх,
Як на спешным вяселлі
корак.

Багна выдыхне і ўдыхне,
Наспы шырачы, гул грамовы,
Што таіўся ў яе на дне
Ад перыяду ледавіковага.

Край якуцкі — не лепшы край,
Сланнік скроздь ды імхой заплешыны.
Над пасёлкам песню ўздымай,
Маладой
Грамадой
усцешаны.

Над зямлёй — стыглы пар,
Сіні дым — з-пад колаў.
Верхаводзь, камісар,
Не марудзь, Мікола!
Верхаводзь — не заводзь

Чутую пласцінку...

Наша кроў.
Наша плоць.
Наша
Залацінка.

Тут
Нам
Працаваць,
Віраваць
Маторамі,
І дарогі
ствараць,
І ствараць
Гісторыю.

...Зноўку ў круг,
Перавёўшы дух.
Плешчуць ластаўкамі хусцінкі...

Я без песен тваіх аглух,
Залацінка.

Як за вокнамі павуцінка,
Ты ляціш
у мроіве сноў.
Адгукніся мне,
Залацінка,
Белы ветразь,
тугі ад вятроў.

Мару

з рызыкай заручаюць,
Ёй — за далеч снягоў,
Дзе, пакінутая, залачае
Залацінка
Смутку майго.

8. БЕРКАКІТ

Да пары, калі маманты вымерлі,
З глыбіні,
Пralамаўшы граніт,
На паверхню рвануўся — і вынырнуў
Вугальны кіт
Беркакіт.

Доўга-доўга ляжаў ён, скуты
Зашарэлай лядоўняй-зямлёй.
На яго глядзелі якуты
І здзіўляліся: ой-ёй-ёй!..

А пасля
ля кастра пячорнага
Быў прыдуманы сказ такі:
Каб злавіць гэту рыбу чорную,
Апантаныя, з неба зорнага
Сыдуць волаты-рыбакі...

І яны прыйшли, апантаныя
Ўтаймавальнікі мерзлаты,—
Узнялася

зямля
фантанамі,
Нібы ў нетрах,
Неўтаймаваныя,
Выгіналі хрыбты
Кіты.

Захісталіся долы ўздыблена,
Чэзлі скалы ў сляпым агні.
Біла доўгім хвастом,
Як рыбіна,
Рэха гулкае ў глыбіні.

...Слухаў рэха ссівелы Берка.
Бачыў: смерч над сопкамі рос.
І сказаў якут:
«Для праверкі
Пакажыще вы мне паперку.
Я не веру, што вы з нябёс.

Ваша сіла — жалезнaya, злая.
Не пра гэткую
Продкаў сказ.
Я, нашчадак шамана Баркай,
Не пазнаў вас. Не ведаю вас.
Што шукаеце? Што вам трэба?..»
Выйшаў Лебедзеў⁴,
Сын нябёс:

⁴ Касманаўт Валянцін Лебедзеў быў на БАМе са студэнцкім будаўнічым атрадам МАІ.

«Я нядайна вярнуўся з неба.
Вось і зорку адтуль прынёс».

Берка зорку крануў асцярожна,
Пыхнуў люлькай:
«Кажы далей...»

«Неба зорнае вельмі прыгожае.
А зямля прыгажэй.
Даражэй яна сэрцу, ворная,
Трактарамі і танкамі змораная.
Дрэмле хлеб і жыщё ў раллі...
І шляхі нашы, трасы зорныя,
Па зямлі ідуць, па зямлі.
Вінаваты хіба араты,
Што пад плугам баліць яна?..»

Зноў якут ціха зорку пакратаў,
Пыхнуў люлькай:
«Не вінаваты...
Вось у гэтым якраз віна.
Я, нашчадак шамана Баркай,
Да нябёс не дарос... не дастаў.
Думаў: час скрэзъ мяне працякае...
Рыба плавае... птушка лятае...
Для чаго ўсё? — сябе я пытаў.
Дзеля хвілі, каб жыў я, Берка?..
І не мог я спаць па начах:
Гляну ў Берку, нібы ў люстэрка,
Б'юся з Беркам на кулаках.
Доўга біўся... Нарэшце дазнаўся,

...Змоўк —
і люлькай не пыхкаў Берка.
Плыў над сопкамі дым густы.
Шаргацелі, нібы паперкі,
На паваленых дрэвах лісты.
Вечар поўніўся зорным звонам —
І здалося, бачыць зямля,
Як ляціць
Травінка зялёная
Ля касмічнага карабля.

9. PYX

Рух наперад — не проста рух.
Гэта руху ўсяго аснова.
Як у целе лупае дух,
У сусвеце лупае рух —
Рух дарогі.
Любові.
Слова.

Рух дарог — разгаданы рух
Цягнікоў і пратуберанцаў,
Што пачаўся, калі —
быццам душны кажух —
Я сарваў з сябе першую станцыю.

Рух кахання — загадкавы рух,
Бег дваіх
над прасторай і часам.
Ён пачаўся, калі пачалася
Таямнічая
Музыка рук.

Слова рух — гэта першых двух
Рухаў радасныя радзіны,
Ім пазначаны лёсу рух,
Рух жыцця майго трывадзіны.

...Так я споведзь чытаў дарозе,
Пакідаючы свой вагон,
Спачываючы на парозе
Новых ростаняў,
Новых дзён.

І гула пада мной дорога:
Бойся знаку
ПЕРАСЦЯРОГА,
Бойся руху свайго запаволення,
Запаводенне — як зняводенне.

Страшны міг —

пад адхон сарвацца,
Ды страшней
На месцы
Стаяць,
Не вяртаючыся —
Вяртацца,
Не пакінуўшы —
Пакідаць.

Страта хуткасці — страта веры.
Гасла вера — і rozум глух.
Вера,
сутнасцю —
рух наперад,
Неадольны, імклівы рух.

Рух — жыщё. Дарагое. Балеснае.
І калі
Запыняеца
рух —
Смерць пасеца на лузе біблейскім,
Дзе ў зацішку
ягня і пастух.

Не ягняты —
Гарматы на лузе.
Вісне бомбы нейтроннай абух.
Рух — працюнік ідylій,
Ілюзій,
Мітуслівых
падробак пад рух.

Рух,
Як рэкі ў пясках,
Не звужаецца.
У гады і залеў, і засух —
Па дарогах усіх
Прадаўжаеца
Рэвалюцыі рух.

10. ЗАМЕСТ ДАТЫ І МЕСЦА НАПІСАННЯ

*Вяха апошняга ліста...
Адлік гадоў — не ад Хрыста,
Гісторыя
Мяньяе
Вехі:
Пад коламі*
*дарогі веку
Шасцідзесятая вярста.*